

H. C. CHRISTIANSEN: DANSK IMPORTHANDEL OG INDFØRSELS- RESTRIKTIONERNE

Skrifter fra Institutter og Studiekredse udgivet af Den handels-
videnskabelige Læreanstalt, Nr. 3.

At skrive en Bog om Valutakontoret rummer to Farer; enten stiller man sig paa den klassisk-liberalistiske Nationaløkonomis Grundlag og fordømmer derudfra alle Indgreb i den frie Omsætning, eller man stiller sig paa et stats-socialistisk Standpunkt og forsvaret alle Statsindgreb ud fra en almindelig Mistillid til al privat Formidling af Samfundsgoderne. Naar man faar et Arbejde fra en Handelshøjskole i Haanden, venter man paa Forhaand et ensidigt Forsvar for den liberalistiske Nationaløkonomi; saa meget mere paaskønnelsesværdigt er det, at H. C. Christiansen — der selv er udgaaet af Importørernes Rækker — har været i Stand til at se, hvorledes Indgrebene meget mere end almindeligt antaget er opstaaet som Resultater af en indre Lovmæssighed i økonomiske Kræfter og udenrigske Forhold, hvorpaa man i Danmark ikke har haft Indflydelse, men som gjorde Danmark fra et af Verdens mest frihandelsvenlige Lande til et af de mest statskontrollerede, der findes, paa Udenrigshandelens Omraade.

Først er det tydeligt, at de danske Restriktioner var Mod-Foranstaltninger: Paa Udlandets Devaluering fulgte den danske Valutanedskæring, paa Udlandets Kontingenter danske Modkontingenter, paa Udlandets Clearing-Afregning dansk Clearing. Men lige saa tydeligt fremgaar det af Bogen, at alle disse Foranstaltninger lidt efter lidt faar deres eget selvstændige Liv, udvikler sig efter Love og Retningslinier, som det sikkert ikke var forudset af de Mennesker, der havde anbefalet de første Love og havde Ansvaret for Vedtagelsen. Det danske Landbrug havde sikkert ikke regnet med, at Importreguleringerne, vedtaget for at beskytte Landbrugets Eksport, kom til at virke som en overordentlig Beskyttelse for den danske Industri, ligesom det sikkert ikke var Regeringens Mening, at Industrikonjunkturerne

H. C. CHRISTIANSEN: DANSK IMPORTHANDEL OG INDFØRSELS- RESTRIKTIONERNE

Skrifter fra Institutter og Studiekredse udgivet af Den handels-
videnskabelige Læreanstalt, Nr. 3.

At skrive en Bog om Valutakontoret rummer to Farer; enten stiller man sig paa den klassisk-liberalistiske Nationaløkonomis Grundlag og fordømmer derudfra alle Indgreb i den frie Omsætning, eller man stiller sig paa et stats-socialistisk Standpunkt og forsvarer alle Statsindgreb ud fra en almindelig Mistillid til al privat Formidling af Samfundsgoderne. Naar man faar et Arbejde fra en Handelshøjskole i Haanden, venter man paa Forhaand et ensidigt Forsvar for den liberalistiske Nationaløkonomi; saa meget mere paaskønnelsesværdigt er det, at H. C. Christiansen — der selv er udgaaet af Importørernes Rækker — har været i Stand til at se, hvorledes Indgrebene meget mere end almindeligt antaget er opstaaet som Resultater af en indre Lovmæssighed i økonomiske Kræfter og udenrigske Forhold, hvorpaa man i Danmark ikke har haft Indflydelse, men som gjorde Danmark fra et af Verdens mest frihandelsvenlige Lande til et af de mest statskontrollerede, der findes, paa Udenrigshandelens Omraade.

Først er det tydeligt, at de danske Restriktioner var Mod-Foranstaltninger: Paa Udlandets Devaluering fulgte den danske Valutanedskæring, paa Udlandets Kontingenter danske Modkontingenter, paa Udlandets Clearing-Afregning dansk Clearing. Men lige saa tydeligt fremgaar det af Bogen, at alle disse Foranstaltninger lidt efter lidt faar deres eget selvstændige Liv, udvikler sig efter Love og Retningslinier, som det sikkert ikke var forudset af de Mennesker, der havde anbefalet de første Love og havde Ansvaret for Vedtagelsen. Det danske Landbrug havde sikkert ikke regnet med, at Importreguleringerne, vedtaget for at beskytte Landbrugets Eksport, kom til at virke som en overordentlig Beskyttelse for den danske Industri, ligesom det sikkert ikke var Regeringens Mening, at Industrikonjunkturerne

fortrinsvis skulde bruges til Nyanlæg — der ofte maatte importeres — medens Arbejdsløsheden ikke formindskedes nævneværdigt.

Saaledes forskød Formaalene sig for Udenrigshandelens Regulering, indtil man efterhaanden kom til at staa over for en mild Form for Krigsøkonomi, hvor Staten tvangsmæssigt maatte gribe ind i flere og flere indenlandske Produktioner, samt Omsætning og Værdidannelse.

Løvrigt udviklede Restriktionerne sig omtrent saaledes: I Begyndelsen havde man tilsigtet øjeblikkelige Beskyttelsesforanstaltninger for Valutaen under et almindeligt verdensøkonomisk Kaos; da Udlandet næsten overalt søgte at undgaa Opfyldelse af Mestbegunstigelses-Traktaterne ved Indføring af Kontingenter og Clearing, blev ogsaa Danmark tvunget ind i Gensidighedsprincippet for at sikre Eksporten (man købte »ikke hos den billigste, men hos den villigste«); da disse Gensidigheds-Aftaler viste sig at have den ubehagelige Egenskab stadig at nedskære Eksporten til Importens Størrelse og ikke skaffe nogen Tillægseksport, trængte de beskæftigelsesmæssige Synspunkter sig mere og mere i Forgrunden; efter *Import-Reguleringen* fulgte *Import-Begrænsningen*, og efter *Import-Begrænsningen* en indenlandsk Kontrol med *Anvendelsen* af de importerede Varer, og denne Kontrol er nu i naturlig Følgerigtighed ved at udvikle sig til en indenlandsk *Priskontrol*. Hele Systemet bærer altsaa i sig de Elementer, der afløser privat Produktion og Fordeling med den statsregulerede »Planøkonomi«, som Europa gennemlevede i sin første tidlige Form i Krigsaarene.

Christiansens Bog bliver saaledes en Gennemgang af hele Danmarks økonomiske Politik siden 1931. Ved Siden af *Import-Reguleringen* finder Eksporten, Industrien, Arbejdsmarkedet, Penge- og Kreditpolitikken deres indgaaende Behandling. Man forstaar, at der ikke opnaaedes de Resultater, som var tilsigtet, fordi man paa en og samme Tid søgte at naa flere modstridende Maal: man vilde paa een Gang ophjælpe Eksporten og den indenlandske Industri, skønt netop Importen af færdige Industriprodukter var det bedste Bytteobjekt over for det danske Landbrugs bedste Kunder; man vilde paa en og samme Tid opretholde det indenlandske Lønniveau og bringe Arbejdsløsheden ud af Verden; man vilde holde Kronekursen, udvide det indenlandske Kreditvolumen og samtidig aftage udenlandske Varer i *Mod-Clearing* eller *Modkontingenter* for Landbrugseksporten. Resultatet blev som bekendt en Vanskeliggørelse af Landbrugets Eksport og en omtrent uformindsket Arbejdsløshed, som efter en nylig stedfunden Udtalelse fra ansvarlig Side ikke i overskuelig Tid vil kunne bringes ud af Verden.

Naturligvis har Afhandlingen paa sine 200 Sider ikke fuldstændigt kunnet udtømme alle de Problemer, der har beskæftiget Danmarks

økonomiske Politik i de senere Aar; men den giver en fyldig og meget grundig Fremstilling af den Mangfoldighed af Problemer, som dansk Udenrigshandel har haft at kæmpe med.

Hovedvægten er imidlertid, saaledes som Titlen lader formode, lagt paa Importhandelen og dennes Vanskeligheder med Valutakontoret. Men Forfatteren berører ogsaa Eksporthandelens Vanskeligheder, der, som Forholdene udviklede sig, i mangt og meget har været bestemmende for Importhandelens Udvikling; saaledes omtales ogsaa den Eksportkontrol, som uden Tvivl har fundet Sted i mange Tilfælde, særlig i den Form, at Valutakontoret ved Clearingsaftalerne har foretaget en Klassificering af Eksporten efter Forædlingsværdien. Den første Halvdel af Bogen beskæftiger sig derfor i Hovedsagen med Valutakontorets Tilblivelse og de Principper, der har været ledende ved dets Administration. Alle de Vanskeligheder, som naturligt maatte opstaa paa Grund af en saadan »Bureaukratisering« af Importen, kommer med al ønskelig Tydelighed frem i Afhandlingen, man næsten føler det Spændingsforhold, der herskede mellem Valutakontoret og dets Kunder, som en Kamp, hvor alle Argumenter og Midler benyttes for at opnaa Fordele over for Konkurrenterne. Forfatteren nævner et Sted, at Importørerne følte sig som »Samfundets sorte Faar«, da deres svage Stilling over for de eksporterende eller stærkt arbejdsbeskæftigende Erhverv ofte kunde udnyttes af Samfundets øvrige Magtfaktorer; men endnu bedre passer denne Betegnelse paa Valutakontoret, der virkelig blev den Syndebuk, der maatte tage Ansvaret for alle de Vanskeligheder, som overhovedet vältede ind over hver enkelt af Erhvervslivets Folk. Men indgaaende og objektivt drøfter Forfatteren de enorme Vanskeligheder ved Tildeling af Valutakontingenterne, Problemerne ved Attesternes Afskrivning, ubenyttede Attester, Overdragelse af Attester etc., hvor den praktiske Gennemførelse og Lovgivningsmagtens Vilje aabenbart ofte er gaaet forskellige Veje. Dog kan det maaske bemærkes, at man savner en Uddybning af den Diskussion angaaende Aflevering kontra Hjemføring af Valutaen, der paa et vist Tidspunkt havde en vis politisk Interesse. Dette er dog ikke af Betydning for Helhedsindtrykket, og der er ingen Tvivl om, at denne Skildring af Statskontrollens Vanskeligheder under Valutakontoret af 1932 vil skaffe Bogen en blivende Plads som Kildeskrift til Studiet af Danmarks økonomiske Historie; indtil den Tid kommer, da Restriktionerne langsomt afvikles, vil Christiansens Bog give baade den praktiske Købmand og Erhvervspolitikeren en Rigdom af værdifulde Impulser og Oplysninger paa dette saa betydningsfulde Omraade for Danmarks økonomiske Politik.

E. Lyng.